

REDES VIR SPORTDEELNAME VAN HOËRSKOOLLEERLINGE

Zonja COETZEE,* Mercia COETZEE* & Karel BOTHA**

*Skool vir Biokinetika, Rekreasie en Sportwetenskap, Noordwes-Universiteit, Potchefstroom, Republiek van Suid-Afrika

**Skool vir Psigososiale Gedragwetenskappe, Noordwes-Universiteit, Potchefstroom, Republiek van Suid-Afrika

ABSTRACT

The purpose of this study was to investigate the reasons that motivate high school pupils to participate in sport. Four hundred and seventy eight pupils (211 boys and 267 girls) from four high schools in the Potchefstroom district participated in the study. The Participation Motivation Questionnaire (PMQ) was used. Data analysis was performed using Statistica 2000 for Windows 1998. One-way analyses of variance together with the Tuckey post hoc HSD test were used to indicate differences between variables. Practical significance was established with effect size. The results of the study showed the reasons that motivate youths to participate in sport as: doing something you are good at, develop the body, teamwork, learn new skills and meet new people. The least important reason for participation was to release energy. A factor-analysis was performed and six factors were identified: adventure/pleasure, recognition/achievement, team spirit/affiliation, ability/physical appearance, competition/challenges and energy release. T-tests and a one-way factorial analysis of variance were applied to determine whether gender, race and age had an effect on the reasons for sport participation. The results showed that gender and race had an effect on some of the factors, but not age.

Key words: Sport participation; Motives; Reasons; Youth sport; Motivation; Participation.

INLEIDING

Gereelde aktiwiteit, oefening en sport het volgens verskeie navorsingsbevindings 'n positiewe invloed op 'n verskeidenheid gesondheidsaspekte van ontwikkeling by kinders en adolessente (Biddle *et al.*, 1998, Baranowski *et al.*, 1999). Buiten die gesondheidsbevorderende waarde daarvan, hou deelname aan sport of gereelde fisieke aktiwiteit ook psigologiese voordele in soos vermindering van depressie en stres en versterking van die selfkonsep (Pratt *et al.*, 1999). Ten spyte van die oorweldigende bewyse van die voordele verbonde aan sportdeelname en fisieke aktiwiteit, het die aantal deelnemers en die frekwensie en intensiteit van sportdeelname onder jeugsportlui wêreldwyd gedurende die afgelope twee dekades afgeneem (Freedson & Rowland, 1992; Armstrong & McManus, 1994; Kolt & Capaldi, 2001). Volgens Gill en Overdoff (1994) is hierdie tendens 'n bewys dat die voordele van fisieke en psigologiese gesondheid en welstand nie sterk genoeg redes blyk te wees vir volgehoue gereelde deelname aan fisieke aktiwiteit of sport nie. Die redes wat jeugsportlui motiveer om aan sport deel te neem, word gevolglik deur verskeie navorsers as een van die mees kritieke areas in jeugsportnavorsing beskou (Stern *et al.*, 1990; Weiss, 1993; Kolt *et al.*, 1999).

Uit die literatuur blyk dit dat die redes vir sportdeelname vanuit verskillende teorieë of raamwerke verklaar en bestudeer kan word. Die bekendste teorieë in die sportmilieu is die kompetisieteorie (Harter, 1981), die prestasie-doel-georiënteerde teorie (Maehr & Nicholls, 1980) en die prestasie-motiveringsteorie of selfdetermineringsteorie (Deci & Ryan, 1985). Volgens Scholtz (1979) is die prestasie-motiveringsteorie (intrinsiek/ekstrinsiek) die belangrikste model vir die verklaring van sportdeelname. Motivering verwys na die kragte of faktore wat menslike gedrag inisieer, rig en volhou (Iso-Ahola, 1999). Intrinsieke motivering verwys na die uitvoer van 'n aktiwiteit vir die doel of satisfaksie van deelname aan die aktiwiteit self en eksterne motivering impliseer dat deelname gesien word as 'n middel tot 'n doel en nie ter wille van die handeling self nie (Deci, 1975). Wanneer 'n persoon intrinsiek gemotiveer is, doen hy/sy die handeling ter sprake uit vrye wil en sonder eksterne motivering. Intrinsiek gemotiveerde persone word gedurende kompetisies hoofsaaklik gemotiveer deur die verband tussen die aktiwiteit self en die genot daarvan, terwyl ekstrinsiek gemotiveerde persone deelneem ter wille van beloning (Weinberg *et al.*, 2000). Volgens Gould *et al.* (1985) hang die vlak van motivering af van die interaksie tussen persoonlike faktore, behoeftes en situasiefaktore. Gould *et al.* (1985) is voorts van mening dat ten einde volgehoue sportdeelname te verseker, dit noodsaaklik is om kennis te dra van die spesifieke redes waarom daar aan sport deelgeneem word.

Verskeie navorsers het die afgelope ses dekades navorsing gedoen om te bepaal wat die belangrikste motiveerders is vir die jeug se deelname aan kompetisiesport. Alderman (1976) het een van die eerste ondersoeke op 425 yshokkiespelers uitgevoer en sewe motiveerders vir sportdeelname geïdentifiseer, naamlik ter wille van onafhanklikheid, erkenning, mag, beheer, opwinding, status en as uitlaatklep vir aggressie. In 'n ander ondersoek het Sapp en Haubenstricker (1978) gevind dat genot, vaardigheidsontwikkeling en fiksheid die belangrikste redes vir deelname aan atletiek was. Een van die volledigste ondersoeke wat gedoen is oor die redes vir jeugsportdeelname, is die studie van Gill *et al.* (1983). In hierdie studie is die motiveringsredes van 1 138 Amerikaanse kinders (8-18 jaar) ondersoek. Die redes wat die hoogste geplaas was, is "die verbetering van vaardighede, genot, uitdaging om nuwe vaardighede aan te leer en om fiks te word". Gill en medewerkers het voorts deur middel van 'n faktorontleding die onderskeie redes gegroepeer en het agt faktore/dimensies onderskei, naamlik: prestasie, statusmotivering, spanoriëntasie, fiksheid, energie-ontlading, vaardigheidsontwikkeling, samehorigheid, genot en 'n veelsydigheidsfaktor.

Latere navorsing het soortgelyke bevindings gerapporteer en gevind dat geslag, ouderdom, ras en kultuur, asook die tipe sportsoort waaraan deelgeneem word, ook 'n invloed op motiveringsredes vir sportdeelname uitoefen (Gill *et al.*, 1983; Longhurst & Spink, 1987; Morris *et al.*, 1996).

Uit die literatuur blyk dit dus dat daar 'n dalende tendens in jeugsportdeelname voorkom en dat geslag, ras en ouderdom 'n invloed op die redes vir sportdeelname kan uitoefen. Hoewel heelwat internasionale literatuur beskikbaar is oor die redes wat jong sportlui motiveer om aan sport deel te neem, is daar onvoldoende kennis beskikbaar oor die redes wat die Suid-Afrikaanse jeug motiveer om aan sport deel te neem. Ten einde hierdie leemte aan te spreek, was die doel van hierdie ondersoek om te bepaal wat die redes is wat adolessente in die Potchefstroom-distrik motiveer om aan skoolsport deel te neem. Voortspruitend hieruit wou bepaal word of daar 'n verband bestaan tussen die redes vir sportdeelname en ouderdom, geslag en ras. Inligting hieroor kan vir die onderwyser, sportafrieter en sportwetenskaplike

van groot waarde wees in hul poging om die sportmilieu so te struktureer dat dit aan die behoeftes van jong sportlui voldoen.

METODE VAN ONDERSOEK

Steekproef

Die ondersoekpopulasie het bestaan uit 478 hoërskoolleerders tussen die ouderdomme 14 en 18 jaar, uit oorwegend middel tot lae sosio-ekonomiese statusskole. Die respondente was op grond van 'n beskikbaarheidsteekproef uit vier skole in die Potchefstroom-distrik gekies. Die ondersoekpopulasieverspreiding was soos volg: 13-jariges, $n=38$ (7.95%); 14-jariges, $n=88$ (18.41%); 15-jariges, $n=95$ (19.87%); 16-jariges, $n=92$ (19.25%); 17-jariges, $n=82$ (17.15%); 18-jariges, $n=61$ (12.76%) en bo 18 jaar, $n=23$ (4.81%). Die gemiddelde ouderdom was 16 jaar. Die rassegroepe wat betrek is, was swart, $n=151$ (33%); wit, $n=159$ (33%); Kleurling, $n=116$ (24%) en Indiër, $n=48$ (10%). Die aantal dogters en seuns wat aan die studie deelgeneem het, was 211 (44%) en 267 (56%) onderskeidelik.

Meetinstrumente

Die meetinstrument wat gebruik was om die redes vir sportdeelname te bepaal in die volgorde van belangrikheid, is die "*Participation Motivation Questionnaire*" (PMQ) van Gill *et al.* (1983). Die vraelys se geldigheid en betroubaarheid is in talle studies bevestig (Gould *et al.*, 1985; Flood & Hellstedt, 1991; Gill & Overdoff, 1994; Kolt *et al.*, 1999). Die vraelys bestaan uit 30 vrae en respondente moes aandui hoe belangrik die verskillende redes vir hulle is ten opsigte van sportdeelname: baie belangrik (3), matig belangrik (2) en onbelangrik (1). In die verwerking van die resultate is gemiddelde waardes hiervan bereken.

Statistiese Prosedure

Data is met behulp van die rekenaarprogram SAS (SAS Institute, 1999) verwerk. 'n Eksploratiewe faktorontleding is gedoen om faktore in die data te identifiseer. Die betroubaarheid van die betrokke faktore is met behulp van Cronbach Alfa-waardes bepaal (Anastasi, 1998). Beskrywende statistiek is gebruik vir die bepaling van die rangorde vir die redes vir sportdeelname, asook om rekenkundige gemiddeldes, standaardafwykings, maksimum- en minimumwaardes vir die seuns en dogters van al vier die etniese groepe te bepaal. Daar is van t-toetse gebruik gemaak om vas te stel of die faktore verskil ten opsigte van geslag en ouderdom, terwyl eenrigtingvariensieanalyse (ANOVA's) gebruik is om die rangordes van die verskillende etniese groepe te bepaal. 'n Post hoc-toets is gebruik om betekenisvolle verskille by die faktorontleding van die etniese groepe te bepaal. Effekgroottes is gebruik om praktiese betekenisvolheid van verskille tussen groepe te bepaal.

RESULTATE EN BESPREKING

Vyf en tagtig persent (406 leerders) van die ondersoekgroep het aangedui dat hulle aan een of meer sportsoorte deelneem. Slegs hierdie leerlinge se resultate is bereken. Die sportsoorte waaraan deelgeneem is, is atletiek, rugby, netbal, tennis, karate, sokker, gimnastiek, krieket, judo en tafeltennis. Die vlak van deelname was hoofsaaklik dié van skool (1ste, 2de en 3de

spanne) en klubvlak. Slegs 1% van die leerlinge het aangedui dat hulle op provinsiale vlak deelneem.

Die eerste stap in die analisering van die redes waarom die leerlinge in hierdie ondersoek aan sport deelneem, was om 'n voorkeurrangorde uit die onderskeie vrae of toetsitems te bepaal. In Tabel 1 word hierdie rangorde wat deur die groep toegeken is, voorgestel.

TABEL 1. RANGORDE VAN BELANGRIKHEID VAN DIE REDES WAAROM DAAR AAN SPORT DEELGENEEM WORD

Toetsitems	Rangorde	Gem	SA
Ek hou daarvan om iets te doen waarin ek goed vaar	1	2.846	0.42
Ek wil my liggaam ontwikkel	2	2.724	0.52
Ek hou van spanwerk	3	2.706	0.52
Ek wil nuwe vaardighede/dinge aanleer	4	2.698	0.51
Ek hou daarvan om met nuwe mense kennis te maak	5	2.653	0.58
Ek hou van spangees	6	2.651	0.58
Ek wil fiks word	7	2.641	0.59
Ek wil my sportvaardighede verbeter	8	2.637	0.58
Ek hou daarvan om te wen	9	2.621	0.64
Ek wil pret hê	10	2.614	0.62
Ek wil na 'n hoër sportvlak beweeg	11	2.610	0.61
Ek hou van opwinding	12	2.609	0.57
Ek hou daarvan om deel te wees van 'n klub/span	13	2.562	0.63
Ek hou daarvan om my met iets besig te hou	14	2.519	0.60
Ek hou van uitdagings	15	2.506	0.61
Ek hou daarvan om te oefen	16	2.495	0.61
Ek hou van aksie	17	2.474	0.63
Ek hou van kompetisie	18	2.460	0.67
Ek hou van beloning	19	2.413	0.76
Ek hou daarvan om na oefeninge en kompetisies te ry	20	2.370	0.74
Ek wil by my vriende wees	21	2.338	0.73
Ek hou daarvan om belangrik te voel	22	2.304	0.76
Ek wil spanning verlig	23	2.301	0.69
Ek hou daarvan om raakgesien te word/erkenning te kry	24	2.287	0.76
Ek hou daarvan om met die apparaat te oefen	25	2.286	0.74
My ouers/vriende wil hê ek moet aan sport deelneem	26	2.246	0.76
Ek hou daarvan om uit die huis te kom	27	2.177	0.78
Ek hou van die afrigters	28	2.146	0.75
Ek wil populêr wees	29	1.961	0.80
Ek wil ontslae raak van energie	30	1.814	0.84

Uit Tabel 1 blyk dit dat die vyf belangrikste redes vir sportdeelname wat die ondersoekgroep aangedui het, was: om iets te doen waarin hulle goed vaar, om hul liggame te ontwikkel, omdat hulle van spanwerk hou, om nuwe vaardighede/dinge aan te leer en om met nuwe mense kennis te maak. Die bevinding dat "om iets te doen waarin hulle goed vaar", die

belangrikste rede vir sportdeelname is, kon nie deur ander studies gestaaf word nie, hoewel ander navorsers wel gevind het dat dit onder die 10 belangrikste redes vir sportdeelname lê (Gill *et al.*, 1983; Wold & Kanna, 1993; Kolt *et al.*, 1999; Kolt & Capaldi, 2001). “Om die liggaam te ontwikkel, deel van ’n span te wees en nuwe vaardighede/dinge aan te leer”, is wel onder die vyf belangrikste redes in studies van Weinberg *et al.* (2000); Kolt *et al.* (1999); Klint en Weiss (1987); Ryckman en Hamel (1993) en Kirkby en Kolt (1999) gevind. Sportdeelname ter wille daarvan om van energie ontslae te raak, is in hierdie studie sowel as in verskeie ander studies as die onbelangrikste rede vir sportdeelname aangedui (Gould *et al.*, 1985; Klint & Weiss, 1987; Longhurst & Spink, 1987; Kirkby & Kolt, 1999; Kolt & Capaldi, 2001).

Die motiveringsredes vir deelname verskaf egter slegs beskrywende inligting oor die individuele redes vir sportdeelname. Volgens Gill *et al.* (1983) is dit funksioneel om die individuele redes volgens dimensies of faktore te groepeer ten einde ’n fyner ontleding van die resultate te kan doen. Ten einde ’n meer volledige beeld te verkry was die tweede logiese stap dus om die vroeë volgens algemene kategorieë te groepeer deur middel van ’n faktorontleding en sodoende te bepaal wat die effek van geslag, ras en ouderdom op die redes vir sportdeelname is.

’n Varimax faktorrotasie is gebruik om die hoeveelheid veranderlikes te verminder en spesifieke kategorieë vir redes vir sportdeelname te identifiseer. ’n Eksploratiewe faktorontleding is eerste gedoen wat sekere vroeë onder sekere faktore gegroepeer het. Afsonderlike faktoranalises is vir die groep gedoen, asook vir geslag en ras. Slegs Eigenwaardes van groter as 0.4 is in ag geneem. Uit ’n geroteerde transformasie-matriks is sewe faktore geïdentifiseer, naamlik avontuur/genot, erkenning/prestasie, spangees/affiliasie, vaardigheid/fisieke voorkoms, kompetisie/uitdagings, en energieontlading. In Tabel 2 word die faktorlading en kommunaliteit vir elke faktor voorgestel.

TABEL 2. FAKTORLADING VAN DIE ITEMS VAN DIE PMQ-VRAELYS

Items	Faktorlading	Kommunaliteit
Faktor 1: Avontuur/genot		
Ek wil pret hê	0.73	0.55
Ek hou van aksie	0.61	0.50
Ek hou van opwinding	0.65	0.53
Ek hou daarvan om met nuwe mense kennis te maak	0.47	0.32
Ek hou daarvan om my met iets besig te hou	0.43	0.36
Ek wil by my vriende wees	0.46	0.44
Ek hou daarvan om uit die huis te kom	0.51	0.34
Faktor 2: Erkenning/prestasie		
Ek hou daarvan om te wen	0.65	0.50
Ek hou van beloning	0.70	0.56
Ek hou daarvan om belangrik te voel	0.79	0.64

Items	Faktorlading	Kommunaliteit
Ek hou daarvan om erkenning te kry vir wat ek doen	0.66	0.56
Ek wil populêr wees	0.73	0.59
Faktor 3: Spangees/affiliasie		
Ek hou van die afrigters	0.71	0.57
Ek hou daarvan om met die apparaat te oefen	0.35	0.32
Ek hou daarvan om deel te wees van 'n klub/span	0.57	0.52
Ek hou van spangees	0.53	0.46
Ek hou van spanwerk	0.48	0.48
Faktor 4: Vaardigheid/fisieke voorkoms		
Ek wil my sportvaardighede verbeter	0.58	0.51
Ek wil fiks word	0.50	0.46
Ek wil na 'n hoër sportvlak beweeg	0.60	0.50
Ek hou daarvan om te oefen	0.52	0.47
Ek wil my liggaam ontwikkel	0.55	0.51
Ek hou daarvan om na oefeninge en kompetisies te ry	0.51	0.46
My ouers/vriende wil hê ek moet aan sport deelneem	0.44	0.34
Faktor 5: Kompetisie/uitdagings		
Ek wil nuwe dinge aanleer	0.42	0.35
Ek hou van uitdagings	0.41	0.42
Ek hou daarvan om iets te doen waarin ek goed vaar	0.59	0.46
Ek hou van kompetisie	0.64	0.49
Faktor 6: Energie-ontlading		
Ek wil spanning verlig	0.60	0.49
Ek wil ontslae raak van energie	0.75	0.58

Hierdie ses faktore het 47.5% van die variansie van die vraelys verklaar. Faktor een het 10.31% van die variansie uitgemaak, faktor twee 10.22%, faktor drie 7.82%, faktor vier 7.80%, faktor vyf 6.44% en faktor ses 4.93%. Cronbach Alfa-waardes is vir elke faktor bepaal en die waardes hiervan was soos volg: avontuur/genot (0.71), erkenning/prestasie (0.79), spangees/affiliasie (0.67), vaardigheid/fisieke voorkoms (0.64), kompetisie/uitdagings (0.53) en energie-ontlading (0.39). Die Cronbach Alfa-waardes wat vir die ses faktore bereken is, het dus gewissel van 0.79 tot 0.39, met 'n gemiddeld van 0.62. Aangesien faktor 6 se Cronbach Alfa-waarde (0.39) te laag was vir betroubaarheid, is faktor ses nie in verdere verwerkings in berekening gebring nie. Die twee vrae wat by hierdie faktor betrokke is, is ook in die onderhawige studie heel laaste gerang en was dus nie as 'n belangrike motief vir sportdeelname beskou nie.

Om vas te stel of 'n verband bestaan tussen die redes vir sportdeelname en geslag, ras en ouderdom, is die verwerkings volgens die geïdentifiseerde faktore gedoen. Die individuele vrae is ook afsonderlik vir verbande ontleed, maar dié data is slegs gerapporteer indien dit die resultate van die faktorontleding beter kan toelig.

TABEL 3. DIE VERBAND TUSSEN DIE REDES VIR JEUGSPORT-DEELNAME EN GESLAG

Veranderlikes	Geslag	n	Gem	SA	d
Faktor 1 Avontuur/genot	Seuns	211	2.4604	0.4366	0.1060
	Dogters	267	2.5067	0.3658	
Faktor 2 Erkenning/prestasie	Seuns	211	2.3197	0.5704	0.0035
	Dogters	267	2.3177	0.5339	
Faktor 3 Spangees/affiliasie	Seuns	211	2.5019	0.4080	0.1366
	Dogters	267	2.4440	0.4238	
Faktor 4 Vaardigheid/ fisieke voorkoms	Seuns	211	2.5764	0.3870	0.2098
	Dogters	267	2.4952	0.3787	
Faktor 5 Kompetisie/uitdagings	Seuns	211	2.6363	0.3943	0.9483**
	Dogters	267	2.2624	0.3443	

d=0.2 klein effek; d=0.5 medium effek*; d=0.8 groot effek en prakties betekenisvolle verskil** (Steyn, 1999)

Uit Tabel 3 blyk dit duidelik dat geslag nie 'n belangrike effek het op die redes waarom die ondersoekgroep aan sport deelneem nie. Hierdie bevinding is in ooreenstemming met ander navorsing (Gill *et al.*, 1983; Gould *et al.*, 1985; Longhurst & Spink, 1987). Slegs by faktor 5 (kompetisie/uitdagings) was daar 'n prakties betekenisvolle verskil, waar die kompetisie/uitdagingselement 'n groter motiveringsrede vir seuns as vir dogters is. Uit ander studies het dit ook geblyk dat die kompetisie/uitdagingselement 'n groot verskil tussen seuns en dogters se motiveringsredes vir sportdeelname is (Gould *et al.*, 1985; Kolt & Capaldi, 2001). Die feit dat die leerlinge van hierdie ondersoekgroep aan verskeie skoolsporsoorte deelneem en dat die deelname op 'n lae kompetisievlak is (slegs skoolvlak) kon moontlik 'n rol gespeel het waarom daar so min geslagtelike verskille by die ander faktore was.

In Tabel 4 word die effek van ras op redes vir sportdeelname aangedui. By faktor 1 (avontuur/genot) het die Indiër-leerlinge van die ander leerlinge met 'n matige effek verskil. Die Indiër-leerlinge het die vrae wat onder faktor 1 geklassifiseer is: *pret; aksie; opwinding, hou daarvan om besig gehou te word; met nuwe mense kennis te maak; by vriende te wees en om uit die huis te kom* oor die algemeen hoër gerang, dus is hul deelname aan sport eerder ter wille van die avontuur en genot daarvan. By faktor 2 (erkenning/prestasie) het swart leerlinge ook met 'n matige effek van wit leerlinge verskil. Uit die analise van die individuele vrae het dit geblyk dat redes soos *hou daarvan om te wen; hou van beloning; hou daarvan om belangrik te voel; hou daarvan om raakgesien te word/erkenning te kry en om populêr te wees*, vir die swart leerling as belangriker redes vir sportdeelname geag word as vir die wit leerlinge. Dit wil dus voorkom of sportdeelname vir die swart leerlinge 'n geleentheid vir

prestasie en erkenning is, terwyl die wit leerlinge wat aan die studie deelgeneem het, in 'n mindere mate sport vir die genot en sosiale aspek daarvan beoefen het.

TABEL 4. DIE VERBAND TUSSEN RAS EN SPORTDEELNAME

Veranderlikes	Ras	n	Gem	SA	d
Faktor 1 Avontuur/genot	Swart	151	2.3928	0.4372	S/W=0.49*, S/K=0.06, S/I=0.58* W/K= 0.07, W/I=0.70* K/I= 0.76*
	Wit	159	2.6049	0.3598	
	Kleurling	116	2.3663	0.3679	
	Indiër	48	2.6444	0.3220	
Faktor 2 Erkenning/prestasie	Swart	151	2.4935	0.5069	S/W= 0.50, S/K=0.46, S/I=0.33 W/K=0.07, W/I= 0.10 K/I=0.04
	Wit	159	2.2174	0.5519	
	Kleurling	116	2.2563	0.5153	
	Indiër	48	2.2840	0.6398	
Faktor 3 Spangees/affiliasie	Swart	151	2.5414	0.3992	S/W=0.27, S/K= 0.32, S/I=0.04 W/K=0.03, W/I=0.22 K/I=0.25
	Wit	159	2.4242	0.4296	
	Kleurling	116	2.4130	0.4060	
	Indiër	48	2.5220	0.4390	
Faktor 4 Vaardigheid/ fisieke voorkoms	Swart	151	2.6722	0.3618	S/W=0.74*, S/K=0.39; S/I=0.24 W/K=0.38, W/I=0.52* K/I=0.16
	Wit	159	2.3779	0.3984	
	Kleurling	116	2.5310	0.3449	
	Indiër	48	2.5866	0.3142	
Faktor 5 Kompetisie/uitdagings	Swart	151	2.6445	0.3893	S/W=0.06, S/K=0.13, S/I=0.11 W/K=0.08, W/I=0.17 K/I=0.26
	Wit	159	2.6212	0.3718	
	Kleurling	116	2.5929	0.3541	
	Indiër	48	2.6862	0.3104	

d=0.2 klein effek; d=0.5 medium effek*; d=0.8 groot effek en prakties betekenisvolle verskil** (Steyn, 1999)

By faktor 3 (spangees/affiliasie) is geen prakties beduidende verskille tussen die rassegroepe gevind nie. By faktor 4 (vaardigheid/fisieke voorkoms) was daar verskille (matige effek) tussen die wit en swart leerlinge en tussen die wit en Indiër-leerlinge. In die ontleding van die individuele vrae het dit geblyk dat die swart leerlinge *sportvaardigheidsverbetering* eerste gerang en die Kleurling-leerlinge dit negende gerang het, terwyl die wit leerlinge dit sestiende gerang het. "Ek wil na 'n hoër sportvlak beweeg", het die swart leerlinge vierde en die Kleurling-leerlinge agtste gerang terwyl die wit leerlinge dit as agtiende belangrikste rede gerang het. 'n Moontlike verklaring vir hierdie variasies kan wees dat die blanke leerlinge waarskynlik van jongs af meer geleenthede gehad het om aan sport deel te neem, teenoor die ander bevolkingsgroepe, en dat, om hulle sportvaardighede te verbeter, dus nie meer so 'n belangrike rede vir hul sportdeelname is nie. By faktor 5 (kompetisie/avontuur) is geen prakties betekenisvolle verskille tussen die rassegroepe gevind nie.

In totaliteit gesien, het ras dus wel 'n medium effek gehad op die ondersoekgroep se redes vir sportdeelname. Hierdie resultate is in ooreenstemming met ander studies (Van Deventer, 1998; Weinberg *et al.*, 2000). Dit wil egter voorkom of die leerlinge van al die rasse-groepe positief ingestel is teenoor sport. Die prakties betekenisvolle verskille wat by faktor 4, tussen swart en wit deelnemers voorgekom het, kan moontlik daarop dui dat sportgeleenthede en prestasie reeds in die blanke kultuur gevestig is, terwyl die swart deelnemers groter behoefte daaraan het om sport vir prestasie, erkenning en moontlik ook as middel tot opheffing uit swak lewensomstandighede, te beoefen.

In Tabel 5 word die verband van ouderdom met die onderskeie faktore voorgestel. Die ouderdomverspreiding is in twee groepe verdeel, naamlik 'n junior groep met 'n gemiddelde ouderdom van 14 jaar en 'n senior groep met 'n gemiddelde ouderdom van 16 jaar.

TABEL 5. DIE VERBAND TUSSEN OUDERDOM EN SPORTDEELNAME

Veranderlikes	Ouderdom	n	Gem	SA	d
Faktor 1 Avontuur/genot	Junior	126	2.5407	0.3917	0.1414
	Senior	330	2.4853	0.3870	
Faktor 2 Erkenning/prestasie	Junior	126	2.3300	0.5397	0.0400
	Senior	330	2.3078	0.5561	
Faktor 3 Spangees/affiliasie	Junior	126	2.5158	0.4069	0.1539
	Senior	330	2.4517	0.4164	
Faktor 4 Vaardigheid/ fisieke voorkoms	Junior	126	2.5858	0.3538	0.1946
	Senior	330	2.5129	0.3746	
Faktor 5 Kompetisie/uitdagings	Junior	126	2.6287	0.3563	0.0221
	Senior	330	2.6367	0.3612	

$d=0.2$ klein effek; $d=0.5$ medium effek*; $d=0.8$ groot effek en prakties betekenisvolle verskil** (Steyn, 1999)

Uit Tabel 5 blyk dit ook dat geen prakties betekenisvolle verskille voorgekom het tussen die redes vir sportdeelname en die onderskeie ouderdomsgroepe nie. Ouderdom het dus nie 'n betekenisvolle rol gespeel in die belangrikheid van die redes waarom hierdie ondersoekgroep aan sport deelneem nie. 'n Moontlike verklaring kan wees dat daar nie so 'n groot ouderdomsverskil was tussen die deelnemers nie (14 tot 18 jaar).

GEVOLGTREKKINGS

Die eerste doel van die studie was om spesifieke redes te identifiseer wat jeugsportlui motiveer om aan sport deel te neem. 'n Rangorde van belangrikheid is bepaal en die vyf belangrikste redes was: *ek hou daarvan om iets te doen waarin ek goed vaar; ek wil my liggaam ontwikkel; ek hou van spanwerk; ek wil nuwe dinge aanleer; en ek hou daarvan om nuwe mense te ontmoet*. Wanneer hierdie redes vanuit 'n ontwikkelingsperspektief beskou word, is dit duidelik waarom hierdie redes vir die hoërskoolleerlinge, wat in die adolessente fase is, van belang is. Die adolessent ondergaan fisieke veranderinge tydens puberteit,

seksuele volwassenheid word bereik, en verandering vind plaas op die gebied van kognitiewe vermoëns, sosiaal-emosionele groei en sosiale konteks (Brooks-Gunn & Reiter, 1990). Omdat die adolessent nog besig is om 'n eie identiteit te ontwikkel, sal dit vir hom belangrik wees om aan aktiwiteite deel te neem waarin hy goed vaar. Om die liggaam te ontwikkel, is 'n verdere belangrike faset vir die adolessent omdat aanvaarding en goedkeuring van dieselfde, asook teenoorgestelde, geslag in hierdie ontwikkelingsstadium baie belangrik is. Hierdie rede verklaar ook waarom spanwerk en om nuwe mense te ontmoet, vir hierdie groep belangrik is.

Ten tweede is 'n faktoranalise onderneem om uit die 30 toetsitems, spesifieke faktore of kategorieë wat sportdeelname kan beïnvloed, te klassifiseer. Uit 'n geroteerde transformasie is ses faktore geklassifiseer, naamlik avontuur/genot, erkenning/prestasie, spangees/affiliasie, vaardigheid/fisieke voorkoms, kompetisie/uitdagings en energieontlading. Deur middel van t-toetse is bepaal of geslag, ras en ouderdom 'n effek het op die geïdentifiseerde faktore (wat saamgestel is uit die redes vir sportdeelname soos in Tabel 1 uiteengesit). Resultate uit die faktorontleding het getoon dat daar nie 'n betekenisvolle verskil is tussen die seuns en dogters se siening van die belangrikheid van die redes wat hulle motiveer vir sportdeelname nie, behalwe by die kompetisie-/avontuur-faktor. Die seuns was meer kompetisie-/uitdagings as die dogters. Hierdie bevinding impliseer dat sportprogramme en aktiwiteite op basies dieselfde wyse ontwikkel en aangebied kan word, maar met die groot verskil dat seuns se programme meer avontuur en uitdagingselemente moet bevat.

Hoewel ras 'n effek gehad het op die redes vir sportdeelname, was dit nie prakties betekenisvol nie. Daar was enkele verskille met 'n matige effek by faktor 1 (avontuur/genot) waar dit geblyk het dat die Indiër-sportdeelnemer 'n hoër premie op avontuur en genot as redes vir sportdeelname plaas. Ouderdom het ook nie 'n prakties betekenisvolle effek op die deelnemers se siening van die belangrikheid van die redes wat hul motiveer vir sportdeelname gehad nie.

Opsommend blyk dit dus dat daar spesifieke redes is wat hoërskoolleerlinge motiveer om aan sport deel te neem en dat geslag, ras en ouderdom nie so 'n groot rol speel by die spesifieke redes waarom die jeug/hoërskoolleerlinge aan sport deelneem nie. Afrigters van jeugsportlui behoort kennis te neem van hierdie redes, en dit positief aan te wend om strategieë en werkwyses te ontwikkel om die jeug te motiveer om in sportdeelname te volhard.

LEEMTES EN AANBEVELINGS

Alhoewel daar in alle studies gepoog word om veralgemeenbaarheid te optimaliseer, kom tekortkominge in hierdie studie voor wat in verdere studies van dié aard moontlik onder die loep geneem kan word. Derhalwe word die volgende tekortkominge uitgelig en aanbevelings in dié verband gedoen:

Vanweë eksterne faktore moes van 'n beskikbaarheidsteekproef gebruik gemaak word, en ongelykheid van deelnemergetalle het by groepe voorgekom. Hierdie ongelykheid van getalle kon moontlik die resultate beïnvloed het.

Die tipe sportsoorte asook die vlak van kompetisiedeelname, kan moontlik tot ander resultate lei. Respondente van hierdie studie het op 'n lae kompetisievlak deelgeneem en

sportdeelnemers wat op provinsiale en nasionale vlak deelneem se redes vir deelname kan moontlik ander bevindinge tot gevolg hê.

SUMMARY

Reasons for sport participation of high school pupils

Physical and psychological healths have both shown to benefit from regular participation in physical activities. Motives related to health, physical appearance, competition and excitement, fun and enhanced competence, are a few reasons for taking part in sport. There are differences between individuals in perceived benefits, which might explain some of the differences in sport participation. These perceptions of benefits, or motives to participate, are influenced by several factors, such as, for example, age and gender. If an experience of sport participation is perceived to be meaningful, a person will be more motivated to participate in such activities, but what is perceived as meaningful by one individual might not be perceived as such by another. Findings from past studies suggest several things about relationships among various agents of socialisation, institutions, and sport participation. Several studies have indicated that family is an important factor in people's decisions to participate in sport. Encouragement from peers, teachers, and coaches has also been shown as influencing people's sport participation. Some researchers have studied the relationship between people's athletic self-perceptions and sport participation. These researchers have concluded that people with high levels of confidence in their athletic abilities may be most likely to participate in sport.

A large number of studies and surveys show that the percentage of individuals participating in sport is low and has been declining during recent years. Understanding youth motives to participate in sports or physical activities has been a subject of interest for many researchers and practitioners in recent years. Numerous studies have examined the question of whether there are differences in youth motives across sports, age, gender, and culture and suggest that children or adolescents are subject to the environmental influences in their motivation to participate in certain physical activities. Thus, investigating the diversities in motivation of participation may shed light on the underlying reasons of why children or adolescents take part in various forms of physical activity or sports

The purpose of this study was to explore the reasons that motivate youths to participate in sport. The results of the study showed that the five main reasons why high school pupils participate in sport are: "to do something I am good at, to develop my body, teamwork, to learn new skills and to meet new people". These results are in accordance with other studies (Gill *et al.*, 1993; Wold & Kanna, 1994; Kolt *et al.*, 1999; Kolt & Capaldi, 2001). Conceptual relationships among participation motivation are likely to be based on factors or dimensions of participation motivation, rather than on specific reasons. For this reason a factor analysis was conducted and six factors were labelled: adventure/fun, achievement/acknowledgement, team spirit/affiliation, skill development/physical appearance, competition/challenge and energy release. These factors were used to determine whether there was a relationship between the reasons for sport participation and gender, race and age. In general the similarities between girls' and boys' responses in the current study were more striking than the differences that suggests that there need not be differences in the coaching of boys and girls on high school level. Only moderate effects were found in the relationship between race and sport

participation. Practical significant differences were found between the boys and girls with regard to the competition factor. Gender did not have an effect on the other factors. Race had a medium effect on the reasons for sport participation whereas age showed no effect. Findings of the study can provide those who are involved in the world of sport, an awareness and literacy of the reasons why high school pupils participate in sport.

VERWYSINGS

- ALDERMAN, R. (1976). Incentive motivation in sport: an interpretive speculation on research opportunities: sports coaching. *Proceedings of the national seminar for sport coaches (129-138)*. Canberra: Government Publication Service.
- ANASTASI, A. (1988). *Psychological testing* (6th ed.). New York, NJ: Macmillan.
- ARMSTRONG, N. & McMANUS, A. (1994). Children's fitness and physical activity: a challenge for physical education. *British Journal of Physical Education*, 25: 20-26.
- BARANOWSKI, T.; SMITH, M. & THOMPSON, W.O. (1999). Intraindividual variability and reliability in a 7-day exercise record. *Medicine and Science in Sports and Exercise*, 31(11): 1619-1622.
- BIDDLE, S.J.H.; SALLIS, J.F. & CAVILL, N. (Eds.) (1998). *Young and active? young people and health-enhancing physical activity: Evidence and implications*. London: Health Education Authority.
- BROOKS-GUNN, J. & REITER, E.O. (1990). The role of pubertal processes. In S. Feldman & G. Elliott (Eds.), *At the threshold: the developing adolescent* (16-53). Cambridge, MA: Harvard University Press.
- DECI, E.L. (1975). *Intrinsic motivation*. New York, NJ: Plenum.
- DECI, E.L. & RYAN, R.M. (1985). *Intrinsic motivation and self-determination in human behavior*. New York, NJ: Plenum.
- FLOOD, S.E. & HELLSTEDT, J.C. (1991). Gender differences in motivation for intercollegiate athletic participation. *Journal of Sport Behavior*, 14: 159-167.
- FREEDSON, P.S. & ROWLAND, T.W. (1992). Youth activity versus youth fitness: let's redirect our efforts. *Research Quarterly and Exercise*, 63: 133-136.
- GILL, D.L.; GROSS, J.B. & HUDDLESTON, S. (1983). Participation motivation in youth sports. *International Journal of Sport Psychology*, 14: 1-14.
- GILL, K. & OVERDOFF, V. (1994). Incentives for exercise in younger and older women. *Journal of Sport Behavior*, 17: 87-97.
- GOULD, D.; FEITZ, D. & WEISS, M.R. (1985). Motives for participating in competitive youth swimming. *International Journal of Sport Psychology*, 16: 126-140.
- HARTER, S. (1981). A model of intrinsic mastery motivation in children: individual differences and developmental change. In A. Collins (Ed.), *Minnesota symposium on child psychology* (14: 215-255). Hillsdale, NJ: Erlbaum.
- ISO-AHOLA, S.E. (1999). Motivation for leisure. In E.L. Jackson & T.L. Burton (Eds.), *Understanding leisure and recreation: mapping the past charting the future* (247-279). State College, PA: Venture.
- KIRKBY, R.J. & KOLT, G.S. (1999). Participation motives of young Australian and Chinese gymnasts. *Perceptual and Motor Skills*, 88: 363-373.
- KLINT, K.A. & WEISS, M.R. (1987). Perceived competence and motives for participating in youth sports: a test of Harter's Competence Motivation Theory. *Journal of Sport Psychology*, 9: 55-65.
- KOLT, G.S. & CAPALDI, R. (2001). Why do children participate in tennis? *ACHPER Healthy Lifestyles Journal*, 48(2): 9-13.

- KOLT, G.S.; KIRBY, R.J.; BAR-ELI, M.; BLUMENSTEIN, B.; CHAADHA, N.K.; LIU, J. & KERR, G. (1999). A cross-cultural investigation of reasons for participation in gymnastics. *International Journal of Sport Psychology*, 30: 381-398.
- LONGHURST, K. & SPINK, K.S. (1987). Participation motivation of Australian children involved in organized sport. *Canadian Journal of Applied Sport Sciences*, 12: 24-30.
- MAEHR, M.I. & NICHOLLS, J.G. (1980). Culture and achievement motivation: a second look. In N. Warren (Ed.), *Studies in cross-cultural psychology* (3: 221-267). New York, NJ: Academic. .
- MORRIS, T.; CLAYTON, H.; POWER, H. & JIN-SONG, H. (1996). Motives for participation in selected physical activities in Australia. *Technical Report to the Australian Sports Commission*. Canberra: ASC.
- PRATT, M.; MACERAM, C.A. & BLANTON, C. (1999). Levels of physical activity and inactivity in children and adults in the United States: Current evidence and research issues. *Medicine and Science in Sport and Exercise*, 31(11): S526-S533.
- RYCKMAN, R.M. & HAMEL, J. (1993). Perceived physical ability differences in the sport participation motives of young athletes. *International Journal of Sport Psychology*, 24: 270-283.
- SAPP, M. & HAUBENSTRICKER, J. (1978). Motivation for joining and reasons for not continuing in youth sport programs in Michigan. Paper presented at the American Alliance for Health, Physical Education, Recreation and Dance National Conference, Kansas City, Missouri, April 7, 1978.
- SAS INSTITUTE (1999). *The SAS System for Windows Release 8.02 TS Level 02M0*. Cary, NC: SAS Institute.
- SCHOLTZ, G.J.L. (1979). *Kompetisie en aggressie in spel en sport*. Potchefstroom: Pro Rege.
- STERN, H.P.; BRADLEY, R.H.; PRINCE, M.T. & STROH, S.E. (1990). Young children in recreational sports participation motivation. *Clinical Pediatrics*, 29(2): 89-94.
- STEYN, H.S. 1999. *Praktiese beduidenheid: Die gebruik van effekgroottes*. Potchefstroom: Publikasiebeheer Komitee, PU vir CHO (Wetenskaplike Bydraes, Reeks B: Natuurwetenskappe, nr. 117).
- VAN DEVENTER, K.J. (1998). The state of participation in physical activities by high school learners: a survey in some Western Cape schools involving learners, teachers and parents. *South African Journal for Research in Sport, Physical Education and Recreation*, 21(2): 89-102.
- WEINBERG, R.; TENENBAUM, G.; MCKENZIE, A.; JACKSON, S.; ANSHEL, M.; GROVE, R. & FOGARTY, G. (2000). Motivation for youth participation in sport and physical activity: relationships to culture, self-reported activity levels, and gender. *International Journal of Sport Psychology*, 31: 321-346.
- WEISS, M.R. (1993). Psychological effects of intensive sport participation on children and youth: self-esteem and motivation. In B.R. Cahill & A.J. Pearl (Eds.), *Intensive participation in children's sport* (1: 39-63). Champaign, IL: Human Kinetics.
- WOLD, S. & KANNA, L. (1993). Sport motivation among young adolescents in Finland, Norway and Sweden. *Scandinavian Journal of Medicine & Science in Sports*, 3(4): 283-291.

Dr. Mercia Coetzee: Skool vir Biokinetika, Rekreasie en Sportwetenskap, Noordwes-Universiteit, Privaatsak X6001, Potchefstroom 2520, Republiek van Suid-Afrika. Tel.: +27 (0)18 299 1792, Faks.: +27 (0)18 299 1825, E-pos: mbwmc@puknet.puk.ac.za

(Vakredakteur: Dr. K.J. van Deventer)